

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

ЧУМАК Людмила Миколаївна

УДК 81'42'37: 811.111

**ЛЕКСИЧНІ ІННОВАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ
МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СТРУКТУРНИЙ І ЛІНГВОПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ**

10.02.04 – германські мови

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі англійської філології та перекладу Житомирського державного університету імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент
Борисенко Наталія Дмитрівна,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка,
кафедра англійської філології та перекладу
Навчально-наукового інституту
іноземної філології, завідувач кафедри.

Офіційні опоненти:

доктор філологічних наук, професор
Андрейчук Надія Іванівна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
кафедра перекладознавства і контрастивної
лінгвістики імені Григорія Кочура,
професор;

кандидат філологічних наук, доцент
Якуба Валентина Володимирівна,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
кафедра англійської філології та перекладу,
завідувач кафедри.

Захист відбудеться "13" грудня 2018 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.133.08 у Київському університеті імені Бориса Грінченка за адресою: 04053, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Київського університету імені Бориса Грінченка за адресою: м. Київ, вул. Маршала Тимошенка, 13–б.

Автореферат розіслано "12" листопада 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. П. Калитюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Реферовану дисертаційну роботу присвячено лексичним інноваціям в англomовному медійному дискурсі початку ХХІ століття, що розглядаються в структурному та лінгвопрагматичному аспектах.

Лексичні інновації, тобто нові за формою або змістом, утворені за традиційними, усталеними або новими словотвірними моделями слова чи словосполучення, запозичення, значення чи відтінки значень слів, які з'явилися упродовж останнього часу та які для носіїв мови мають відтінок новизни (О. М. Головка, Ю. О. Жлуктенко, Ю. А. Зацний), охоплюють більшу кількість одиниць, ніж *неологізми*, відомі як лексеми, що позначають нові факти дійсності, але, попри використання в мовній практиці, ще не увійшли до її активного словникового запасу (В. Г. Гак, І. С. Лоцинова, О. Д. Мешков). У роботі послуговуємося поняттям лексичної інновації як таким, що відповідає меті дослідження – вивчити структурні та лінгвопрагматичні характеристики лексичних інновацій в англomовному медійному дискурсі початку ХХІ століття, та дає змогу залучити до розгляду більшу кількість одиниць, ніж поняття неологізму.

Наразі здійснено успішні спроби створення лінгвістичної типології інновацій, в основу якої покладено критерії співвідношення новизни форми та значення (Р. Барнхарт, О. М. Головка, Дж. Грін, В. І. Заботкіна, Н. З. Котелова, С. Морт, А. Суханов, С. Таллок), походження (Дж. Алджео, С. І. Алаторцева, І. В. Арнольд, О. М. Бортнічук, І. Р. Буніятова, Ю. О. Жлуктенко, Х. Марчанд, О. Д. Мешков), належності до системи мовлення чи мови (Ю. М. Антюфеева, Г. Андерсен, Дж. Ейто, Д. Мауер, Дж. Х'юз), поділ інновацій на лексичні, фразеологічні та семантичні (М. В. Белозьоров, Ю. А. Зацний, К. Ф. Заболотний, С. Б. Пташник, О. В. Сенько, М. Н. Епштейн, Л. О. Новиков). Вивчено структурно-семантичні та функційні характеристики лексичних інновацій (О. І. Дзюбіна, М. А. Кізіль, Л. Ліпка, Л. Ф. Омельченко, В. І. Перебийніс); скласифіковано способи їхнього утворення (В. Адамс, М. Аронофф, Н. Д. Арутюнова, Л. Бауер, О. Л. Гармаш, С. М. Єнікеева, П. М. Каращук, І. Плаг, Х. Харлі). Привертають увагу лінгвокогнітивні (І. В. Андрусак, А. Вежицька, О. П. Воробйова, В. Еванс, С. А. Жаботинська, Дж. Лакофф, Р. Ленекер, В. А. Маслова, Ю. М. Караулов, О. Р. Круглій, О. С. Кубрякова, М. М. Полужин, Т. М. Сакал, О. О. Селіванова, З. В. Семерикова, Ч. Філлмор, Ж. Фоконьє, В. О. Чередниченко) та перекладознавчі (О. О. Залевська, Р. П. Зорівчак, Н. В. Комісаров, Ю. Лофредо, О. В. Ребрій, Дж. Хаус) дослідження інновацій.

У вітчизняному мовознавстві суттєві здобутки отримано у вивченні лексичних інновацій на матеріалі англійської, української та російської мов: визначено частоту їх вживання та рівень засвоєння (В. А. Голець, О. А. Стишов, Л. В. Васильєва, І. П. Гусак, А. О. Худолій); розглянуто особливості їх функціонування в різновидах дискурсу (Н. І. Андрейчук, І. С. Короленко, Л. В. Рацибурська, Л. В. Солощук, Ю. О. Шевлякова); з'ясовано причини появи та особливості функціонування запозичень (А. І. Д'яков, М. А. Брейтер).

З іншого боку, поза увагою науковців залишається зростання ролі новотворів в англомовному медійному дискурсі початку XXI століття, для якого характерна численна поява нових слів. Це передбачає необхідність вивчення продуктивності моделей словотворення та їх лінгвопрагматичного потенціалу.

Актуальність обраної теми визначається динамічними процесами в лексичному складі англійської мови початку XXI століття, зокрема зростанням кількості інновацій на рівні лексики, що залучаються медійним дискурсом для номінації реалій, поява яких зумовлена постійними змінами у житті англомовного соціуму. Окрім того, інновації впливають на функціонування англомовного медійного дискурсу, що зумовлює необхідність вивчення цих лексичних одиниць у контексті його тактико-стратегічної організації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідницького напрямку "Системно-структурний та когнітивно-комунікативний аспекти дослідження одиниць мови", який розробляє кафедра англійської філології та перекладу Навчально-наукового інституту іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка (номер державної реєстрації 0112U002273). Тему дисертації затверджено Вченою радою Житомирського педагогічного інституту імені Івана Франка (протокол № 5 від 28.12.1998 року) та уточнено Вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 7 від 27.02.2015 року).

Метою роботи є виокремлення та вивчення структурних і лінгвопрагматичних характеристик лексичних інновацій в англомовному медійному дискурсі початку XXI століття.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- обґрунтувати теоретичні засади дослідження лексичних інновацій в англомовному медійному дискурсі початку XXI століття;
- розробити методику аналізу структурних та прагматичних характеристик лексичних інновацій в англомовному медійному дискурсі досліджуваного періоду;
- виявити моделі лексичних інновацій, які актуалізуються у сучасному англомовному медійному дискурсі;
- визначити продуктивність моделей словотвірної деривації в англомовному медійному дискурсі та особливості їх застосування на позначення референтів різних сфер;
- схарактеризувати роль лексичних інновацій у реалізації стратегій організації англомовного медійного дискурсу.

Об'єктом дослідження є лексичні інновації в англомовному медійному дискурсі початку XXI століття.

Предмет дослідження – структурні та лінгвопрагматичні характеристики лексичних інновацій у медійному дискурсі.

Матеріалом дослідження слугували фрагменти англомовного медійного дискурсу з on-line версій якісних та масових газет і журналів англомовних країн (США, Великої Британії, Канади, Австралії, Нової Зеландії), у яких виокремлено понад 1500 лексичних інновацій, і лексикографічні видання (тлумачні словники та

словники неологізмів). Хронологічні межі дослідження охоплюють період початку ХХІ століття.

Методи дослідження зумовлені метою та поставленими завданнями й ґрунтуються на процедурному апараті структурної та прагматичної лінгвістики щодо вивчення лексичних інновацій в англomовному медійному дискурсі початку ХХІ століття. *Теоретичні загальнонаукові* методи (індукція, дедукція, аналіз, синтез) використано для обґрунтування теоретичних засад дослідження, відбору й аналізу зібраного матеріалу. У межах *емпіричних загальнонаукових* методів прийом *суцільної вибірки* застосовано для формування бази матеріалу дослідження. Методи *лінгвістичного опису* і *спостереження* слугували для інвентаризації, систематизації, класифікації та інтерпретації структурних, семантичних і функціональних властивостей лексичних інновацій в англomовному медійному дискурсі початку ХХІ століття, що дало змогу сформувати корпус аналізованих одиниць. За допомогою аналізу *словникових дефініцій, лексикографічного та компонентного* аналізу як окремих *лінгвістичних* методів визначено семантичну структуру лексичних інновацій. *Структурний* метод у вигляді конкретних методик, а саме: *дистрибутивного, трансформаційного* та аналізу *за безпосередніми складниками* було застосовано при дослідженні лексичних інновацій для виділення моделей, за якими утворено досліджувані одиниці. *Контекстуально-інтерпретаційний* метод дав змогу з'ясувати значення новостворених лексичних одиниць у процесі передавання конкретного змісту в медійному дискурсі. *Лінгвопрагматичний* метод досліджуваного різновиду дискурсу уможливив визначення стратегії й тактики, реалізацію яких забезпечують лексичні інновації. Використання *кількісних підрахунків* дало змогу визначити частоту використання моделей словотвірної деривації, за якими утворені лексичні інновації.

Наукова новизна роботи полягає в *розробці та застосуванні* методики дослідження лексичних інновацій з погляду структурного та лінгвопрагматичного аспектів, *уперше здійснено* аналіз лексичних інновацій в англomовному медійному дискурсі початку ХХІ століття, *виокремлено, скласифіковано та схарактеризовано* моделі словотвірної деривації, за якими утворюються лексичні одиниці у досліджуваному різновиді дискурсу початку ХХІ століття, *визначено* їхню продуктивність та особливості застосування на позначення реалій різних сфер. *Новим є встановлення* особливостей використання лексичних інновацій для реалізації низки стратегій організації медійного дискурсу: привернення уваги, інформаційно-інтерпретаційної, оцінки й апеляції до потреб індивіда.

Наукова новизна одержаних результатів може бути узагальнена в **положеннях, що виносяться на захист**:

1. Лексичні інновації як складники англomовного медійного дискурсу, що моделює реальність, використовуються для організації повідомлень про появу нових реалій. Залучення структурного та прагматичного підходів дає змогу виявити продуктивність моделей творення лексичних інновацій і роль останніх у реалізації стратегій організації англomовного медійного дискурсу початку ХХІ століття.

2. За продуктивністю лексичні інновації поділяємо на підгрупи. З погляду їхньої структури найбільш продуктивними в англomовному медійному дискурсі початку ХХІ століття виявляються морфологічні моделі, що містять *афіксальну деривацію* та *словоскладання*, наступними за частотністю є *телескопійні* інновації. Зазначені моделі використовують для утворення слів, що здебільшого номінують людей за професійною ознакою, види економічної, наукової й інформаційної діяльності та реалії суспільного життя.

3. Моделі скорочення є другими за продуктивністю в англomовному медійному дискурсі початку ХХІ століття. До них належать середньопродуктивні: *аббревіація*, *ініціальні скорочення*, *акронімізація* й *усічення* та малопродуктивні моделі: *креолізація* й *еліптизація*. Моделі скорочення задіяні у процесі творення слів, що іменують соціальні явища, людей за груповою належністю і професійною діяльністю, установи та продукти.

4. Продуктивність комбінованих *гомогенних* моделей, які поєднують генетично споріднені елементи і способи словотворення, представлена чотирма групами. Модель *словоскладання + афіксація* є найбільш продуктивною у цій групі. Середню продуктивність демонструє модель *телескопія + словоскладання*. Низьку продуктивність виявляють *подвійна афіксація* та *телескопія + афіксація*. Комбіновані гомогенні моделі використовують для створення лексичних інновацій, що іменують людей за належністю до групи однодумців, соціальні явища та сфери діяльності людей, пов'язані з викликами сучасного світу.

5. Комбіновані *гетерогенні* моделі, що поєднують неспоріднені елементи та способи словотворення, репрезентовані двома рівнозначно продуктивними різновидами: *скорочення + афіксація* та *афіксальний елемент ініціального типу + словоскладання*. На основі моделей цієї групи здебільшого утворюються лексичні інновації, що іменують соціальні явища, ідентифікують людей за професійною діяльністю, пов'язаною з інтернетизацією і техногенністю сучасного життя, номінують його ознаки і продукти.

6. Лексичні інновації відіграють визначальну роль у реалізації низки стратегій англomовного медійного дискурсу: привернення уваги, інформаційно-інтерпретаційної, оцінки, апеляції до потреб індивіда. У процесі реалізації стратегії привернення уваги лексичні інновації сигналізують про найважливіші аспекти медійного повідомлення. Інформаційно-інтерпретаційна стратегія втілюється лексичними інноваціями на позначення людей за родом діяльності, понять, явищ, та ознак, які з'явилися нещодавно і потребують вербалізації. Стратегія оцінки реалізується через позначення позитивних чи негативних властивостей нових явищ дійсності. Стратегії апеляції до потреб індивіда утілюються лексичними інноваціями на позначення тих аспектів нових явищ, які відповідають інтересам потенційного читача.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що вони є внеском у лексикологію завдяки типологізації способів словотвору англійської мови початку ХХІ століття; у неологію з огляду на моделювання лексичних інновацій; у лінгвістичну прагматику у зв'язку з вивченням лексичних інновацій як засобів реалізації стратегій організації дискурсу; у медіалінгвістику, зважаючи

на встановлення ролі лексичних інновацій у забезпеченні структурної організації медійного дискурсу.

Практична цінність сформульованих у дисертації положень і висновків визначається можливістю їх використання у процесі викладання нормативних курсів лексикології англійської мови (розділи "Словотвір", "Семантика", "Словниковий склад мови"), стилістики (розділ "Функціональні стилі"), під час викладання спецкурсів із прагмалінгвістики, неології, медіалінгвістики, словотвору та розробки посібників із лексикології, словотвору, неології, у лексикографічній практиці та навчанні англійської мови журналістів.

Апробацію результатів дисертаційного дослідження здійснено на 16 конференціях, із яких 5 міжнародних: XVI Міжнародна конференція TESOL Ukraine "Current Studies in English: Linguistics and Methodology Perspectives" (Zhytomyr, 2011), XVII Міжнародна конференція TESOL Ukraine "English in Globalized World" (Kamianets-Podilsky, 2012), XIX Міжнародна конференція TESOL Ukraine "The Global English Teacher: Improving What Works and Fixing What Doesn't" (Kirovohrad, 2014), Міжнародний круглий стіл "Сучасні лінгвістичні розвідки: надбання та перспективи" (Кам'янець-Подільський, 2014), XX Міжнародна конференція TESOL Ukraine: "New Vistas of Research and Teaching" (Cherkasy, 2015), та 11 всеукраїнських: "Сучасна англістика: Стереотипність і творчість" (Харків, 2006), XV Національна конференція TESOL Ukraine "English Learning in the Context of the Long-life Education" (Rivne, 2010), XVIII Національна конференція TESOL Ukraine "Global English Global Decisions" (Sevastopol, 2013), "Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу" (Житомир 2013, 2014, 2015, 2016, 2017), XXI Національна конференція TESOL Ukraine "Global Changes in Ukraine – Global Changes in English Teaching in Ukraine" (Lviv, 2016), "Сучасні лінгвістичні студії XXI століття" (Житомир 2015, 2016).

Публікації. Основний зміст дисертації висвітлено в 19 одноосібних статтях автора (9,23 др. арк.), 18 із яких опубліковано у фахових виданнях (затверджених ДАК України) та 1 – у закордонному періодичному виданні, а також у 16 тезах виступів на наукових конференціях (2,49 др. арк.). Загальний обсяг публікацій становить 11,72 др. арк.

Структура дисертаційного дослідження. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (493 найменувань, із яких 106 – іноземними мовами), списку довідкових джерел (61 позиції), списку джерел ілюстративного матеріалу (170 позицій), додатків частотності вживання досліджуваних лексичних інновацій в англійському медійному дискурсі початку XXI століття. Повний обсяг дисертації – 269 сторінок (10,8 авторських аркушів), основний текст викладено на 187 сторінках (7,5 авторських аркушів).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито наукову новизну; сформульовано мету, завдання та основні положення, винесені на

захист; визначено об'єкт, предмет, методи дослідження; окреслено теоретичне значення і практичну цінність отриманих результатів; наведено відомості про апробацію результатів дослідження.

У першому розділі **"Теоретичні засади дослідження лексичних інновацій в англomовному медійному дискурсі початку XXI століття"** узагальнено результати лінгвістичних розвідок, присвячених дослідженню неологічної лексики в медійному дискурсі. Уточнено поняття *інновація*, *лексична інновація*, *словотвірна модель*, *медійний дискурс*; розглянуто структурний та лінгвопрагматичний аспекти дослідження лексичних інновацій; встановлено словотвірні моделі, за якими утворюються лексичні інновації.

Словотвірну модель, слідом за М. Д. Степановою, визначаємо як схему утворення лексичних інновацій за типовою структурою, що здатна заповнюватися різним лексичним матеріалом при існуванні певних закономірностей сполучення її елементів один з одним.

Принцип класифікації моделей утворення лексичних інновацій в англomовному медійному дискурсі початку XXI століття ґрунтується на реконструюванні дихотомічних зв'язків між компонентами лексичної одиниці, аналізом їхнього походження та способами словотворення. Генетична спорідненість елементів у процесі утворення лексичних інновацій (Ф. Бопп) дає змогу виділити некомбіновані морфологічні та моделі скорочення. У складі некомбінованих морфологічних моделей словотвірної деривації виокремлено афіксацію, словоскладання та телескопійну деривацію. Моделі скорочення містять ініціальні, аббревіаційні та акронімізовані скорочення, а також еліпси, усічення (синкопу, апокопу, аферезу) та креолізовані інновації. Механізм утворення комбінованих моделей словотвірної деривації репрезентований двома основними групами: гомогенними, що є результатом поєднання генетично споріднених елементів і способів творення лексичних інновацій, та гетерогенними, утворення лексичних інновацій за якими відбувається шляхом поєднання генетично неспоріднених елементів і способів словотворення.

Лінгвопрагматичний аспект дослідження лексичних інновацій (Н. І. Андрейчук, О. І. Дзюбіна, С. І. Потапенко, В. В. Якуба) дає змогу унаочнити цільове використання цих лексем у процесах номінації нових реалій, що продовжують виникати в сучасному англomовному медійному дискурсі. Прагматичне навантаження лексичних інновацій передбачає їх розгляд як складників *медійного дискурсу*, що моделює дійсність і слугує джерелом творення інновацій на лексичному рівні.

У другому розділі **"Методика дослідження структурного та лінгвопрагматичного аспектів лексичних інновацій в англomовному медійному дискурсі початку XXI століття"** обґрунтовано вибір напряму наукової роботи, подано методику дослідження лексичних інновацій з позиції структурного й лінгвопрагматичного аспектів та визначено процедури аналізу лексичних інновацій, що використовуються для організації стратегій в англomовному медійному дискурсі в окреслений період.

Критерії відбору та класифікації матеріалу охоплюють як формальні, так і змістові характеристики лексичних інновацій з виокремлених on-line версій

англомовних ресурсів – текстових фрагментів медійного дискурсу початку XXI століття.

Етап моделювання словотвірної деривації передбачає відбір і систематизацію з англomовного медійного дискурсу початку XXI століття лексичних інновацій та виокремлення їхніх словотвірних моделей відповідно до поєднання складових елементів та способів деривації. У виявлених лексичних одиницях, утворених за моделлю *N + Adj.* із константним елементом *-free*, простежуємо однотипність структури: *tax-free / duty-free / toll free, carriage-free, commercial-free, fancy-free, office-free, risk-free, trouble-free, visa-free*, що дає підстави визначити загальне значення елемента *-free* у складі цих слів – "вільний від" та виокремити модель *N + Adj. (free)*.

Розподіл лексичних інновацій за тематичними сферами позначення реалій дає змогу вирізнити семи, що містяться в лексичному значенні інновацій моделі *N + Adj. (free)* та є тією складовою, що організовує їхню структуру: 1) "той, що не містить, не включає в себе того, на що вказує перший компонент слова при позначенні видів дієтичного харчування": *carbohydrate-free, GMO-free, fat-free, salt-free, sugar-free*; 2) "позбавлення від небажаного компонента або діяльності": *acid-free, cruelty-free, nuclear-free*; 3) "відсутність хвороби або її збудників": *germ-free, substance-free*.

Етап лінгвопрагматичного аналізу спрямований на визначення особливостей використання лексичних інновацій в організації стратегій і тактик в англomовному медійному дискурсі початку XXI століття.

Таксономічна процедура полягає у виділенні з ілюстративного матеріалу методом суцільної вибірки фрагментів дискурсу, в яких наявні лексичні інновації, утворені за некомбінованими і комбінованими словотвірними моделями.

Процедура визначення старатегічної організації англomовного медійного дискурсу початку XXI століття з лексичними інноваціями базується на використанні контекстуальної інтерпретації, завдяки чому визначено тип стратегій, що реалізуються в тактиках, а також лінгвопрагматичного аналізу, що встановлює інтенцію автора під час реалізації стратегій медійного дискурсу як сукупності мовних прийомів та залучення лексичних інновацій.

Етап з'ясування *кількісних характеристик* лексичних інновацій у сучасному англomовному медійному дискурсі та моделей їх утворення дає змогу визначити як частоту використання моделей словотвірної деривації, так і активність їхніх складових елементів, що виявляють закономірну стабільність у структурі моделі та залучаються до подальших процесів деривації під час позначення нових референтів.

У третьому розділі "**Моделі словотвірної деривації лексичних інновацій в англomовному медійному дискурсі початку XXI століття**" виокремлено некомбіновані, гомогенні та гетерогенні комбіновані моделі як структурні різновиди творення лексичних інновацій, визначено їхню продуктивність та особливості застосування на позначення референтів різних сфер.

Морфологічні моделі та скорочення виділено в *некомбіновані моделі словотвірної деривації* (69,8% одиниць). Поєднання генетично споріднених елементів та способів словотворення в процесі продукування англomовних

лексичних інновацій розглянуто як *комбіновані гомогенні моделі*, а генетично відмінних – як *комбіновані гетерогенні моделі* (у відсотковому обрахунку становить 30,2% одиниць).

3-поміж некомбінованих моделей виокремлено морфологічні (65,2% одиниць) та моделі скорочень (34,8% одиниць). Найвища частотність притаманна моделям афіксальної деривації (43,3% лексичних інновацій) та словоскладання (31,8% одиниць). Досить вагомою є частка вживання і телескопійних інновацій (24,9% лексем).

Моделі афіксації розподілені на префіксальні: *cyberattack, technotourism, netroots, superinfector, hyperdating, polyfidelity* (60% лексем) та суфіксальні: *slanguist, binner, adulting, ableis otherhood* (40% одиниць). Моделі словоскладання об'єднують три структурні групи: *N + N: bin-head, datahead, life office, chatline* (65% одиниць), *Adj. + N: yellow-collar, acoustic ecology, back-end* (18% інновацій), *N + Adj: click-friendly* (17% лексем), особливістю яких є наявність постійного повнозначного слова-компонента в серії аналогічних лексичних інновацій. Інновації моделі телескопійної деривації у структурному плані розподілено на часткові: *freegan, boomburb* (46%), повні: *computicate, grocerant* (42%) та слова-гаплологи: *bizample, apatheism* (12%).

Інновації, утворені за зазначеними моделями, здебільшого позначають людей за професійною ознакою, види економічної, наукової, інформаційної діяльності та реалії суспільного життя.

Моделі скорочення як другі за частотністю включають середньопродуктивні: аббревіацію (28% одиниць), ініціальні скорочення (23% лексем), акронімізацію (16% одиниць), усічення (16% одиниць) та малопродуктивні: креолізацію (10% одиниць), еліптизацію (7% інновацій).

Виявлено три групи аббревіатур: жаргонізми та сленг: *T.S.T.H. / tsth* (**t**oo **s**ick **t**o **s**end **h**ome), *AMW* (**a**ctress, **m**odel, **w**hatever), *TMPMITW* (**t**he **m**ost **p**owerful **m**an **i**n **t**he **w**orld) (68% одиниць), термінологічні: *AQ* (**A**l **Q**aeda / **A**l **Q**a'ida), *UCU* (**U**niversity and **C**ollege **U**nion) (27% одиниць), загальноприйняті: *SIB* (**s**ystemically **i**mportant **b**ank), *SIFI* (**s**ystematically **i**mportant **f**inancial **i**nstitutions) (5% одиниць). Акроніми містять три різновиди: ті, що мають повний збіг із загальноживаними лексичними одиницями: *EARTH* (**E**nvironmental **A**ctivists **R**eady **T**o **H**elp / **E**ducation **A**nd **R**esearch **T**owards **H**ealth), *COLA* (**c**ost **o**f **l**iving **a**djustment) (68% одиниць), асоціативно-номінативні одиниці: *DAFT / daft* (**t**he **D**ust and **A**erosol **M**easurement **F**easibility **T**est) (23% одиниць), лексеми, утворені за допомогою рекурсивної акронімії: *AESOP* (**A**rtificial **E**arth **S**atellite **O**bservation **P**rogram) (9% одиниць).

До усічених інновацій належать апокопа: *snap* (snapshot), *virch* (virtual reality) (73% одиниць), афереза: *shmen* (freshmen), *bent* (recumbent) (14% одиниць), змішаний тип: *shrink* (headshrinker), *bezzle* (embezzlement) (8% одиниць), синкопа: *cons* (conveniences) (5% одиниць). Моделі креолізації виявлено у вигляді літерно-цифрових: *C4IST* (**c**ommand, **c**ontrol, **c**omputers and **c**ommunications, **i**ntelligence, **s**urveillance and **t**argeting), *l10n* (**l**ocalization), *P2P* (**p**roducer-to-**p**roducer, **p**erson-to-**p**erson) (57% одиниць) та літерних комбінацій: *X-pansion* (43% одиниць). За формальною структурою еліптизовані інновації містять два види моделей:

субстантивацію прикметників: *Millennials* (millennial generation), *facial* (a facial operation) (71% одиниць) та еліптизацію іменників: *bang* (big bang), *fries* (French fries) (29% одиниць).

Моделі скорочення задіяні в процесі утворення слів, що іменують соціальні явища, людей за групою і віковою належністю, професійною діяльністю, установи, продукти і пристрої.

Комбіновані гомогенні моделі в англomовному медійному дискурсі початку XXI століття репрезентовано моделлю "Словоскладання + Афіксація", що є найбільш продуктивною в цій групі: *warfighter*, *aggressive profiling*, *family balancing*, *media giantism*, *green urbanist*, *multigenerational activity*, *disfellowshipping* (57% одиниць), а також середньопродуктивною "Телескопія + Словоскладання": *blog book*, *globesity pandemic* (22% одиниць) та низькопродуктивними "Афіксація + Афіксація": *biopreneur*, *eco-friendly* (11% лексем) і "Телескопія + Афіксація": *mancationer*, *carcooning* (10% інновацій).

У сучасному англomовному медійному дискурсі лексичні інновації, утворені за зазначеними моделями, репрезентують референти, що ідентифікують людей за характерною ознакою, належністю до групи однодумців, сферами діяльності, пов'язаними з інтернетизацією, технічним розвитком суспільства, фінансово-економічним простором людства, екологією, а також явища економічної, інформаційної, соціальної, фінансової сфер.

Неспоріднені елементи та способи словотворення унаочнюють комбіновані гетерогенні моделі, до яких належать дві рівнозначно продуктивні: "Скорочення + Афіксація": *postie* (postman), *sunnies* (sunglasses), *compo* (compensation), *multipod* (**multi-** + **potencialite**) (52% лексем) та "Афіксальний елемент ініціального типу + Словоскладання": *e-back*, *i-biology*, *vlog* (48% одиниць).

Моделі цієї групи переважно репрезентують нові референти, що іменують соціальні явища, ідентифікують людей за професійною діяльністю, пов'язаною з інтернетизацією і техногенністю сучасного життя, його ознаки, продукти.

У четвертому розділі **"Роль лексичних інновацій у тактико-стратегічній організації англomовного медійного дискурсу початку XXI століття"** виокремлено стратегії структурування англomовного медійного дискурсу початку XXI століття.

У межах реалізації текстової *стратегії привернення уваги*, яка зумовлена інтенцією журналіста забезпечити сприйняття найбільш важливої інформації та реалізується завдяки способу її подання, розглянуто *тактики позиційного розміщення лексичних інновацій та пояснення явища, вираженого інновацією*.

Тактика позиційного розміщення лексичних інновацій пов'язана з принципом розташування нових одиниць на початку та в кінці висловлень і об'єктивована їх анафоричною та катафоричною організацією. В анафоричній позиції лексична інновація підсумовує попередню інформацію: This form of commuting – solo drivers picking up strangers so they all can cruise to work legally in high occupancy vehicle lanes – is called "slugging". (The New York Times, April, 29, 2003). Розміщення лексичних інновацій у вигляді катафори передбачає тлумачення реалії в наступному контексті, що відповідає структурі словникової

дефініції: *A rawist is a person who consumes primarily raw food, (or all raw food in some cases).* (Food Blogga, August 12, 2008).

Тактику пояснення явищ, виражених лексичними інноваціями, реалізовано через прийоми деталізації, порівняння, дефініції, коментаря.

Подання та пояснення інформації про дійсність за допомогою нової лексеми з деталізацією її значення надає змогу адресату насамперед розпізнати інновацію. Наприклад, деталізація окремих рис діяльності людей в аспекті їх належності до групи тих, хто передаровує подарунки, репрезентована лексемою *regifter*, що у наведеному реченні протиставляється іменнику *giver*: *In another, givers agreed strongly with statements such as “the recipient is entitled to do whatever he or she wants with the gift” – but regifters tended to believe givers thought they should keep the present.* (Asian News International, December 22, 2012). Мовний сигнал *such as* готує читача до введення та експлікації лексичної інновації із зазначенням детальних ознак, за якими різняться два протилежних прототипи.

Приєм порівняння у процесі пояснення явищ дійсності, виражених лексичними інноваціями, дає змогу проаналізувати та встановити визначальні й відмінні ознаки схожих або аналогічних позначуваних об'єктів, предметів і явищ. Наприклад, порівняння нового типу населеного пункту, який номінує лексична інновація-телекопізм *aerotropolis (aero + metropolis)*, зі схожим за формою та функцією *метрополісом*, реалізується предикативною конструкцією *to be similar to*: *An aerotropolis is a new type of urban form comprised of aviation-intensive businesses and related enterprises that extend up to 15 miles outward from major airports. It is similar in form and function to a traditional metropolis, which contains a central city core and its commuter-linked suburbs.* (Detroit, June 1, 2007). Приєм порівняння виявляється позначенням властивостей об'єкта (*urban form, central city core, commuter-linked suburbs*).

Дефініція інновації як прийом тактики пояснення явища, вираженого лексичною інновацією, розкриває зміст найменування шляхом тлумачення найістотніших ознак визначуваного поняття: *The term “webinar” refers to a type of conferencing that involves a Web-based seminar delivered over the Internet.* (Strategic Finance, July 1, 2013).

Приєм коментування, при якому описують висновки, припущення, роздуми у загальному розумінні, є ремаркою про позначувані явища дійсності та пов'язаний із додатковою інформацією, зауваженням або твердженням, як у випадку з використанням лексичної інновації *blogging*. Поширеність використання блогів у навчальному процесі, репрезентована зазначеною інновацією, пояснюється як мотивувальний фактор у навчанні, що налагоджує більш тісний контакт із батьками та учнями класу: *For us, audience was the key to the success of blogging, it motivated my pupils to write more and write better, it created a community, extended their learning and engaged parents.* (NATE Classroom, September 22, 2012).

Інформаційно-інтерпретаційна стратегія розгортається завдяки тактикам інформування та апеляції до авторитетів.

Тактика інформування реалізується шляхом змістовної організації повідомлень, у яких чітко простежуються причинно-наслідкові зв'язки, що

зумовлюють логічні висновки, судження, визначення. Використання лексичної інновації *greenwash* подається в лапках для привернення уваги до найбільш важливої частини повідомлення, наприклад: *MTV is launching a global marketing push to tackle climate change that includes a TV ad attacking businesses guilty of “greenwash” – deliberately misleading consumers about their eco-credentials.* (The Guardian, September 11, 2008).

Тактика апеляції до авторитетів передбачає наведення популярної думки, яка підкріплюється покликаннями на авторитетів у суспільстві чи в певних його верствах для підтвердження правильності та важливості викладу інформаційного повідомлення. Залучення думки експерта надає змісту повідомлення переконливого характеру: *And, as London relationship coach Michael Myerscough says, it takes the “stress of performance” off of dating, since most **intellidating** unfolds over many hours in a less love-me-now-or-leave-me environment than the bar scene or a jittery fix-up dinner.* (The Globe and Mail, October 28, 2006). Формами втілення цієї тактики, окрім покликання на експертів, впливових людей, є цитування авторитетів, уживання непрямої мови, що зумовлюють формування в аудиторії поняття про нові явища дійсності: *Ann Marie Gardner has a buzzword for the “urban-rural confluence” she sees fueling this town’s most recent boomlet as a cultural hub. “**Rurbanism**,” as she describes it, is when urban expats bring their cultural touchstones and appetites with them when they move to a place like Hudson.* (New York Times, January 15, 2014). Таке судження набуває ефекту правдоподібності та об’єктивного й неупередженого викладу інформації.

Стратегія оцінки реалізується *тактикою формування позитивної оцінки* через використання лексичних інновацій, що виражають схвалення, згоду, позитивний досвід, і *тактикою формування негативної оцінки*, що пов’язано з позначенням зневіри в успіх, приниження, зневаги, презирства, засудження, іронії, сарказму, та виражається експліцитно через оцінні складники залучених лексем або імпліцитно через контекст.

Використання експліцитних позитивнооцінних лексичних інновацій на позначення людей, вчинки та діяльність яких відповідають критеріям "добре", репрезентує лексема *“family values”-friendly*: *“If we’re such a **“family values”-friendly** nation, why are we so willing to let our kids be abused for the sake of making money?”* (The Huffington Post, March 26, 2012). Позначення явищ, виражених лексичними інноваціями з елементом *-friendly*, пов’язане з категоріями зручності, безпечності, приязності, готовності допомогти. У зазначеному повідомленні аналізована лексична інновація створює позитивно-оцінний образ сім’ї і сімейних цінностей.

Стратегія апеляції до потреб реалізується у *тактиках апеляції до потреб існування індивіда, у самоактуалізації та чуттєвому задоволенні*, які, зі свого боку, утілюються лексичними інноваціями на позначення різноманітних аспектів нових явищ.

Тактика апеляції до потреб існування індивіда реалізована лексичними інноваціями, що виражають події та ситуації, зумовлені фізіологічними потребами, потребами в належності, в безпеці і визнанні. Задоволення потреб у належності реалізується лексичними одиницями із семантикою професійної,

вікової і суспільних груп. Наприклад, уживання лексичних одиниць *middle-class* та *private preschool* у такому повідомленні: *Most middle-class parents can't afford a few hundred bucks a week for private preschool*. (Press Release, February 14, 2013) виявляють апеляцію до потреб у належності, подану автором у двох площинах: препозитивне означення (*middle-class*) передає класову структуру суспільства, а еліптизована лексична інновація з повною субстантивацією прикметника *preschool* – тип освітніх закладів.

Потреби в безпеці актуалізовані лексемами, що позначають фізичну, суспільну та національну захищеність, як, наприклад, *militainment complex*, що номінує систему заходів державних та приватних інституцій, націлених на демонстрацію високого рівня безпеки в країні: *David Grondin is Associate Professor in the School of Political Studies at the University of Ottawa. His research centers on the US national security state and the transformation of the American ways of war in the digital age, taking on issues of secrecy, surveillance, privacy, and technology, as well as exploring the cinematic and televisual rendition of the national security state. His current solo project addresses US technowar and the militainment complex, while a joint project undertaken with his University of Ottawa colleague, Nisha Shah, focuses on the materiality and (in)visibility of secrecy and surveillance*. (E-International Relations, August 6, 2014). Водночас аналізоване повідомлення унаочнює і реалізацію потреб у визнанні через співвіднесення людини (*David Grondin*) з різними рівнями статусної вертикалі, акцентуючи увагу на її професійних ознаках лексемами *Associate Professor, School of Political Studies, the University of Ottawa* із зазначенням досягнень, що зумовили визнання та славу (*issues of secrecy, surveillance, privacy, and technology*).

Тактика апеляції до самоактуалізації репрезентована лексемами на позначення подій суспільної, діяльнісної, динамічної та інтелектуальної самоактуалізації.

Суспільна самоактуалізація пов'язана з репрезентацією відомих людей із позначенням їхнього статусу, назви, виду та місця виконання політичної або суспільно корисної діяльності, за якою вони ідентифікуються, що, наприклад, демонструє лексична інновація *guerrilla gardener: The Duchess of Cornwall became a guerrilla gardener and joined a movement that is transforming neglected public spaces into green oases*. (Birmingham Mail (England), September 7, 2011). Антропонім (*the Duchess of Cornwall*) в ініціальной позиції повідомлення вказує на члена монаршої сім'ї та є репрезентантом найвищого соціального статусу у Великобританії. Зі свого боку, постпозиційне розміщення класифікатора (*guerrilla gardener*) відповідно до антропоніма знижує статусну вертикаль і вказує на приватний статус індивіда, який реалізує свої здібності та ресурси і розкриває механізм взаємодії потреб суспільної (*joined a movement*) та діяльнісної самоактуалізації, позначеної дієприкметниковим зворотом у функції означення (*transforming spaces into oases*) з прикметниками (*neglected, public, green*). Співвіднесення референтів із подіями, які сприяють розвитку людини в аспекті забезпечення можливості, притягання, унаочнює реалізацію діяльнісної самоактуалізації.

Лексичні інновації, які використовують на позначення відношень між референтами, що позиціонують учасників подій та пов'язані з рухом, переміщенням і силою, виражають динамічну самоактуалізацію, як у повідомленні з лексичною інновацією *sight-jogging*: *Sofia doubles as a personal trainer and guide in a new fad in the gigantic tourism trade that floods Italy with millions of visitors every year: "sight-jogging." Tourists check out the sights as they run past. On this sunny morning, Sofia led a German woman in an hourlong dash over about 5 1/2 miles and 2,000 years of history.* (Los Angeles Times, June 5, 2006). Інновація позначає біговий тур як новий вид екскурсій із зазначенням рухомого об'єкта (*Tourists*), місця (*Italy*), тривалості маршруту, напрямку переміщення та мети (*an hourlong; 5 1/2 miles; 2,000 years of history*). Дієслово-присудок *led* пов'язує підмет (*Sofia*) і додаток (*a German woman*), що позиціонують події як джерело задоволення потреб. Водночас дієслово-присудок *check out* пов'язує підмет (*Tourist*) і додаток (*the sights*), які позиціонуються як мета задоволення потреб.

Лексичні інновації на позначення учасників подій у різній спрямованості забезпечення можливостей (обізнаність (освіта), розумова активність, пізнавальні здібності) виявляють потреби інтелектуальної самоактуалізації, як, наприклад, у повідомленні з лексичною інновацією *transhumanism*, що репрезентує філософську концепцію, а також міжнародний рух, спрямований на використання досягнень науки та технологій для вирішення розумових і фізичних можливостей людини: *Max More and Natasha Vita-More, in their edited volume The Transhumanist Reader, claim the need in transhumanism 'for inclusivity, plurality and continuous questioning of our knowledge'.* (The Daily Mail, July 31, 2017). Забезпечення можливостей відображено у здатності суб'єкта до дії (*claim the need*), спрямованої на реалізацію мети (*for inclusivity, plurality and continuous questioning of our knowledge*).

Забезпечення можливостей в аспекті реалізації *тактики чуттєвого задоволення* досягається репрезентацією лексичних одиниць, що називають учасників подій у різних видах мистецтва і творчості. Зокрема, телескопійна інновація *movieoke* у зазначеному повідомленні номінує новий вид творчої розваги – "кінооке": *Although Dujnic said the Den of Cin is a great way to spend his Wednesday evenings, he said that movieoke has meant much more to him than just quoting his favorite movie lines.* (Naples Daily News, April 7, 2006). Події, пов'язані із забезпеченням потреб чуттєвого задоволення, є ефективним способом (*great way*) позбавлення від сором'язливості через залучення людини до відповідної діяльності в публічному місці.

ВИСНОВКИ

У роботі досліджено лексичні інновації, які типологізовано за словотвірними моделями. Словотвірна модель є схемою утворення інновацій за типовою структурою, що здатна заповнюватися різним лексичним матеріалом. За допомогою аналізу словникових дефініцій, лексикографічного та компонентного аналізу досліджено семантичну структуру лексичних інновацій, що дало змогу

визначити, як співвідноситься нове слово з репрезентацією відповідного референта.

Утворені за моделями словотвірної деривації лексичні інновації в англomовному медійному дискурсі початку ХХІ століття проаналізовано в чотири етапи: класифікаційний, спрямований на відбір матеріалу дослідження; моделювання словотвірної деривації для визначення структури моделей та з'ясування особливостей репрезентації референтів лексичними інноваціями; лінгвопрагматичний аналіз лексичних інновацій, що дав підстави виявити та схарактеризувати роль лексичних інновацій у тактико-стратегічній організації медійного дискурсу; етап кількісного аналізу для виявлення продуктивності моделей словотвірної деривації та їхньої активності в репрезентації референтів.

Виокремлені з англomовного медійного дискурсу початку ХХІ століття лексичні інновації, утворені за моделями словотвірної деривації, у дослідженні розглянуто у складі некомбінованих та комбінованих різновидів.

За некомбінованими моделями процес продукування похідних слів пов'язаний із простими способами словотворення, коли твірна основа поєднується з елементарним за складом словотворчим засобом. Останні репрезентовано морфологічними та моделями скорочення. В аспекті частотності словотворення морфологічні моделі, що включають афіксальну деривацію та словоскладання й телескопію, виявили найвищу продуктивність. Зазначені моделі здебільшого позначають людей за професійною ознакою, види економічної, наукової й інформаційної діяльності та реалії суспільного життя.

Моделі скорочення в англomовному медійному дискурсі початку ХХІ століття мають середню продуктивність у процесах творення абревіацій, ініціальних скорочень, акронімізованих інновацій, усічень. Низькою продуктивністю вирізняються моделі, за якими утворюються креолізовані та еліптизовані лексичні одиниці. Моделі скорочення задіяні в процесі утворення слів, що іменують соціальні явища, людей за груповою, віковою належністю та професійною діяльністю, установи, продукти і пристрої.

Комбіновані моделі словотвірної деривації, що ґрунтуються на поєднанні генетично споріднених або генетично відмінних елементів та способів творення нових лексем, поділяємо на гомогенні та гетерогенні. Серед комбінованих гомогенних моделей, які поєднують генетично споріднені елементи та способи словотвору, модель "Словоскладання + Афіксація" була найбільш продуктивною. Середню продуктивність має модель "Телескопія + Словоскладання". Низьку продуктивність виявили моделі "Афіксація + Афіксація" та "Телескопія + Афіксація". Зазначена група моделей творення лексичних інновацій у сучасному англomовному медійному дискурсі репрезентує референти, що ідентифікують людей за характерною ознакою, належністю до групи однодумців, сферами діяльності, пов'язаними з інтернетизацією, технічним розвитком суспільства, фінансово-економічним простором людства, екологією, а також явища економічної, інформаційної, соціальної та фінансової сфер.

До комбінованих гетерогенних моделей, що поєднують неспоріднені елементи і способи словотворення, належать дві рівнозначно високопродуктивні: "Скорочення + Афіксація" та "Афіксальний елемент ініціального типу +

Словоскладання". Моделі цієї групи переважно репрезентують такі нові референти, що іменують соціальні явища, ідентифікують людей за професійною діяльністю, пов'язаною з інтернетизацією та техногенністю сучасного життя, його ознаки і продукти.

Виявлено низку стратегій англomовного медійного дискурсу (привернення уваги, інформаційно-інтерпретаційну, оцінки, апеляції до потреб), у реалізації яких лексичні інновації відіграють вирішальну роль. Лексичні інновації в медійному дискурсі активізують увагу читача під час реалізації стратегії привернення уваги, яка втілюється в тактиках позиційного розміщення лексичних інновацій та пояснення явища, вираженого інновацією.

Як засіб реалізації інформаційно-інтерпретаційної стратегії лексичні інновації називають явища, ознаки, поняття, що нещодавно з'явилися, відповідно, потребують презентації в медійному дискурсі та втілюються через тактики інформування й апеляції до авторитетів. Тактика інформування реалізується завдяки змістовій організації повідомлень, у яких чітко простежуються причинно-наслідкові зв'язки, що зумовлюють логічні висновки, судження, визначення. Тактика апеляції до авторитетів актуалізує позицію компетентних, впливових у суспільстві або у певних його верствах людей, фахівців і посадовців для підтвердження правильності та важливості викладу інформаційного повідомлення.

Тактики формування позитивної і негативної оцінки, вираження яких міститься як у семантиці лексичної інновації, так і в повідомленні, яке її супроводжує, визначають стратегію оцінки. Позитивна та негативна характеристика нового явища спрямована на формування відповідного ставлення читача до нових явищ і пов'язана з використанням лексичних інновацій, що номінують схвалення, згоду, події, які ґрунтуються на позитивному досвіді, фактах, а також зневіру в успіх, у краще майбутнє, приниження, зневагу, презирство, занепокоєння, засудження, іронію і сарказм відповідно.

Стратегії апеляції до потреб утілюються лексичними одиницями, що номінують нові явища дійсності з акцентуванням на потребах існування індивіда, зокрема в самоактуалізації та чуттєвому задоволенні. Тактика апеляції до потреб існування індивіда реалізована лексичними інноваціями на позначення подій і ситуацій, зумовлених фізіологічними потребами, потребами в належності, безпеці та визнанні. Задоволення потреб у належності втілено лексичними одиницями, що співвідносяться з професійною, віковою і суспільною групами. Потреби в безпеці актуалізовано лексемами, що позначають фізичну, суспільну та національну захищеність / незахищеність. Апеляцію до потреб у визнанні реалізують лексичні одиниці, що виражають офіційну або неформальну репрезентацію поваги, пошани. Позначення подій, спрямованих на самоактуалізацію, репрезентовано лексемами, що номінують такі її різновиди: суспільну – через зображення потреб влади, політики, статусу; діяльнісну, за якою референти співвідносяться з подіями силових відношень, які сприяють розвитку; динамічну, що позиціонує учасників подій і пов'язана з рухом, переміщенням, силою; інтелектуальну, що позначає учасників подій за різною спрямованістю забезпечення можливості (обізнаність, розумова активність, пізнавальні здібності). Чуттєве задоволення досягається

репрезентацією нових лексем, що номінують учасників подій у різних видах мистецтва і творчості.

Перспективи наукового дослідження вбачаємо у виявленні когнітивних механізмів утворення лексичних інновацій, визначенні їх ролі в організації інших типів дискурсу та у зіставному вивченні лексичних інновацій в структурному, семантичному та лінгвопрагматичному аспектах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Чумак Л. М. Різновиди лексико-семантичного еліпса в сучасній англійській мові // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Харків : Константа, 2000. № 500. С. 247–251.
2. Чумак Л. М. Структурно-семантичні характеристики телескопних слів // Вісник Житомирського педагогічного університету. Житомир : Вид-во ЖДПУ, 2000. № 5. С. 78–81.
3. Чумак Л. М. Класи інновацій у словотворі сучасної англійської мови // Вісник Житомирського педагогічного університету. Житомир : Вид-во ЖДПУ, 2003. № 11. С. 211–213.
4. Чумак Л. М. Складні та складнопохідні одиниці в словотворі сучасної англійської мови // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Житомир : Вид-во ЖДПУ, 2004. № 17. С. 265–266.
5. Чумак Л. М. Системний підхід у вивченні словникового складу мови // Мандрівець / Спільний проект Національного університету "Києво-Могилянська академія" і видавництва "Мандрівець". 2005. № 5. С. 67–70.
6. Чумак Л. М. "Нові" слова як особливість розвитку сучасної англійської мови // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2006. № 27. С. 229–231.
7. Чумак Л. М. Складна словотворча одиниця онома топ у сучасній англійській мові // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2007. № 33. С. 179–181.
8. Чумак Л. М. Складноскорочені слова як особливий клас слів у сучасній англійській мові // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2008. № 40. С. 212–215.
9. Чумак Л. М. Редеривація як комплементарний варіант прямого словотвірного процесу в англійській мові // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2009. № 48. С. 185–189.
10. Чумак Л. М. Лексикалізація множини іменника сучасного англійського словотвору // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2010. № 54. С. 213–217.
11. Чумак Л. М. Утворення англомовних одиниць за допомогою комбінування механізмів скорочення та суфіксації // "Мовні і концептуальні

картини світу". Київ : Вид-во Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2011. Вип. № 37. С. 431–437.

12. Чумак Л. М. Роль дериваційних процесів у формуванні англомовної картини світу // Нова філологія : зб. наук. праць. Запоріжжя : ЗНУ, 2012. № 51. С. 194–198.

13. Чумак Л. М. Особливості системно-структурної організації словотвору сучасної англійської мови // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету. Серія Філологічні науки (мовознавство). 2013. Вип. 115. С. 527–532.

14. Чумак Л. М. Роль афіксальних елементів у дериваційній системі сучасної англійської мови // Нова філологія : зб. наук. праць. Запоріжжя : ЗНУ, 2013. № 58. С. 203–206.

15. Чумак Л. М. Моногенетична комбінована модель ТЕЛЕСКОПІЯ + АФІКСАЦІЯ творення англомовних одиниць на сучасному етапі // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Філологічна" : зб. наук. праць / укладачі : І. В. Ковальчук, С. В. Новоселецька. Острог : Вид-во Національного університету "Острозька академія", 2014. Вип. 48. С. 126–128.

16. Чумак Л. М. Лінгвокогнітивні процеси творення англомовних інновацій як спосіб структурування дійсності // Наукові записки. Серія "Філологічні науки" / Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / відп. ред. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. Кн. 1. С. 201–205.

17. Чумак Л. М. Сміслові представлення лексичних неологічних одиниць у сучасних англомовних медіа-текстах // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. 2017. № 29. Том 2. С. 91–94.

18. Chumak L. M. "Affixation and word-composition in Modern English" // Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. Slovakia. Volume 2. No. 6/2014. P. 81–83.

АНОТАЦІЯ

Чумак Л. М. Лексичні інновації в англомовному медійному дискурсі початку ХХІ століття: структурний і лінгвопрагматичний аспекти. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Київський університет імені Бориса Грінченка Міністерства освіти і науки України, Київ, 2018.

Дисертаційне дослідження присвячено лексичним інноваціям в англомовному медійному дискурсі початку ХХІ століття, що розглядаються в структурному і лінгвопрагматичному аспектах.

Проведено структурний і семантичний аналіз лексичних інновацій, що дало змогу визначити своєрідність співвіднесення нового слова з відповідним референтом, та виокремлено некомбіновані й комбіновані моделі утворення нових лексем, які розглянуто з позиції їх продуктивності та особливостей застосування на позначення референтів різних сфер. Процес продукування похідних слів за некомбінованими моделями, що репрезентовані морфологічними та моделями

скорочення, пов'язується з простими способами словотворення, коли твірна основа поєднується з елементарним за складом словотворчим засобом. Принцип утворення лексичних інновацій за комбінованими моделями втілено у двох основних групах – гомогенних, в основі яких поєднання генетично споріднених елементів і способів словотворення, та гетерогенних, які утворено поєднанням неспоріднених елементів та способів словотворення.

Розглянуто роль лексичних інновацій у реалізації низки стратегій організації англомовного медійного дискурсу: привернення уваги, інформаційно-інтерпретаційної, оцінки, апеляції до потреб індивіда.

Ключові слова: лексична інновація, модель словотвірної деривації, медійний дискурс, стратегії, тактики.

АННОТАЦІЯ

Чумак Л. Н. Лексические инновации в англоязычном медийном дискурсе начала XXI столетия: структурный и лингвопрагматический аспекты. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. – Киевский университет имени Бориса Гринченко Министерства образования и науки Украины, Киев, 2018.

Диссертационное исследование посвящено лексическим инновациям в англоязычном медийном дискурсе начала XXI века, которые рассматриваются в структурном и лингвопрагматическом аспектах.

Проведен структурно-семантический анализ лексических инноваций, позволивший определить своеобразие соотношения нового слова с соответствующим референтом, а также выделены некомбинированные и комбинированные модели образования новых лексем, рассмотренные с точки зрения их продуктивности и особенностей использования для обозначения референтов различных сфер. Процесс образования производных слов по некомбинированным моделям, представленным морфологическими и моделями сокращения, связывают с простыми способами словообразования, когда производящая основа сочетается с элементарным по составу словообразовательным средством. Принцип образования лексических инноваций по комбинированным моделям воплощен в двух основных группах – гомогенных, в основе которых сочетание генетически родственных элементов и способов словообразования, и гетерогенных, образованных путём сочетания неродственных элементов и способов словообразования.

Рассмотрена роль лексических инноваций в реализации ряда стратегий организации англоязычного медийного дискурса: привлечения внимания, информационно-интерпретационной, оценки, апелляции к потребностям индивида.

Ключевые слова: лексическая инновация, модель словообразовательной деривации, медийный дискурс, стратегии, тактики.

ABSTRACT

Chumak, L. M. Lexical Innovations in the English Media Discourse of Early 21st century: Structural and Linguopragmatic Aspects. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology, Speciality 10.02.04 – Germanic Languages. – Borys Grinchenko Kyiv University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2018.

The thesis is concerned with the study of lexical innovations in the English media discourse of early 21st century – specifically its structure, language and pragmatics. The author characterizes the structural types of lexical innovations word-formation models and offers their classification. The analyzed innovations correlate with the relevant referents in this variety of discourse.

The priority is given to explaining the peculiarities of lexical innovations that constitute media discourse and its strategies: attention drawing, informative-interpretative, evaluative, and appealing to necessities. The material includes illustrations from online versions of English quality and mass newspapers and magazines of several countries (the USA, the UK, Canada, Australia, and New Zealand).

Lexical innovations in the English media discourse of early 21st century are subdivided into two groups: non-combined and combined which are analyzed in terms of their productivity. The process of constructing the derivatives according to the non-combined models is represented by morphological models as well as those of shortening. In terms of word formation frequency morphological models, which include affixational derivation, word-composition and blending, are the most productive. In their turn, the models of shortening appear to be only moderately productive when it comes to forming abbreviations, including initial ones, acronyms, and clippings. The findings indicate that low productivity characterizes creolized and elliptical lexical units.

The combined word-formation models are further subdivided into homogenetic and heterogenetic ones. Among the combined homogenetic models, based on the genetic affinity of elements and ways of lexical innovations word-formation, the model "Compounding + Affixation" shows the highest productivity; the model "Blending + Compounding" is characterized by the moderate productivity and the models "Blending + Affixation", "Affixation + Affixation" prove to be of low productivity. The combined heterogenetic models matching up the unrelated elements and types of word formation comprise two models of the same high productivity: "Shortening + Affixation" and "Affixational element of the initial type + Compounding".

The function of lexical innovations and their structural-semantic content are determined by the purpose of new words to implement the following strategies in the English media discourse: attention drawing, informative-interpretative, evaluative, and appealing to necessities.

The strategy of attention drawing is realized within the tactic of lexical innovations position arrangement in the statements, proceeding from the anaphoric and cataphoric organization of the new lexeme presentation, and the second one –

explanation of the phenomena, denoted by innovations – is carried out with the help of the following techniques: detailization, comparison, definition, commentary.

The informative-interpretative strategy involves the tactic of informing, which is fulfilled by means of the messages content organization, and the tactic of appealing to the authority, which provides a point of view of well-known reputable specialists, experts, opinion formers, and officials. The strategy of evaluation is realized through explicit or implicit expression of new phenomena and is embodied in the tactics of shaping positive and negative evaluation. The strategy of appealing to necessities is embodied with the help of lexical innovations which nominate aspects of new phenomena that meet both the needs of an individual's existence and self-actualization together with sensual satisfaction. The tactic of appealing to the needs of an individual's existence is realized by lexical innovations referring to physiological needs, those in safety and affiliation, including professional, age, and social ones.

The tactic of appealing to self-actualization is represented by lexemes denoting events of social, active, dynamic, intellectual personal fulfillment. Ensuring opportunities in terms of sensual satisfaction is achieved by the representation of lexical units associated with the involvement of the participants of events to various types of art and creativity.

The findings of the thesis provide ground for further research, particularly in the area of cognitive mechanisms of forming lexical innovations involving a particular model as well as in determining their role in organization of other types of discourse. Future work could also consider a comparative study of structure, semantics and pragmatics of lexical innovations.

Key words: lexical innovation, word-formation model, media discourse, strategies, tactics.